

Анотації

Кривдина И. Б. Идеологическая направленность дипломатической деятельности Левка Лукьяненка (1992–1993 гг.).

Статья посвящена известному украинскому правозащитнику и общественно-политическому деятелю Л. Лукьяненко. Рассматривается идеологическая направленность его дипломатической деятельности как посла Украины в Канаде.

Ключевые слова: Л. Лукьяненко, украинская нация, украинские национальные интересы, дипломатическая деятельность, радикализм.

Krivdina I. Ideological directions of the L. Lukyanenko's diplomatic activity (1992–1993).

The article is devoted by L. Lukyanenko — the famous ukrainian law-defender and social-politic worker. His ideological directions of the diplomatic activity as ambassador in Canada is studied.

Key words: L. Lukyanenko, ukrainian nation, ukrainian national interests, diplomatic activity, radicalism.

Надійшла до редакції 16 квітня 2014 року

УДК 378.091.113:62(091)

Г. О. Оборський

У ВИТОКІВ: ІВАН ЮРІЙОВИЧ ТИМЧЕНКО (1919–1920). ДРУГИЙ РЕКТОР ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті дається короткий нарис створення Одеського національного політехнічного університету і його функціонування в перші два роки. Освітлюється діяльність ректора І. Ю. Тимченка.

Ключові слова: Одеський національний політехнічний університет, політехнічний інститут, ректор, професор, інженер, студент.

Одеський національний політехнічний університет — найстаріший вищий технічний заклад на півдні України. І вчені-викладачі університету, і його випускники зробили свій внесок у розвиток науки України, у підготовку кваліфікованих кадрів для народного господарства, розвиток виробничого і промислового потенціалу нашої країни.

Історія — це перш за все діяльність людей. Університет не зміг би працювати без висококваліфікованих і самовідданих кадрів, без керівництва і тих, хто його рішення проводив у реальність.

Метою статті є вивчення внеску другого ректора Одеського національного політехнічного університету (на той час — інституту) І. Ю. Тимченка у розвиток ВНЗ.

Першою працею, присвяченою історії Одеського національного політехнічного університету, стала видана у 1968 році монографія «Одесский политехнический институт. Краткий исторический очерк (1918–1968)» (за авторством Е. И. Цимбал і В. В. Нікуліна). Присвячена 50-річчю заснування університету, вона (не без впливу тогочасної ідеології, звичайно) висвітлює головні віхи зародження і розвитку університету. В роки незалежності вийшли друком дві монографії: «История Одесского политехнического в очерках» (авторы-составители: Ю. С. Денисов, В. И. Бондарь, видана 2000 року) і «История Одесского политехнического в очерках. 1918–2003» (тих же авторів). Перша присвячена історії розвитку університету за 80 років. Друга монографія, тих же авторів, з деякими доповненнями і змінами вийшла друком у 2003 р. [2]. В статті «Одесский национальный политехнический университет. Родовід» (автори Г. О. Оборський, В. І. Бондар, В. В. Лебідь, опублікованій у 2013 р.), здійснено спробу систематизації ключових віх розвитку ОНПУ[4].

1918 рік. Безлад. Анархія. Абсолютно вся будівля старої суспільно-політичної системи, з її базисом і надбудовою — економічним укладом, адміністративним устроєм, правом, вірою, сім'єю, мораллю і звичаями -розсипаються немов картковий будиночок. Здавалося б, в такі часи неможливо щось збудувати.

Після більшовицького перевороту революція переросла у громадянську війну [6, с 437]. Ейфорія минула досить швидко. За нею слідом відійшли й почуття солідарності, масові демонстрації і гарячі дебати. Широким верствам населення вже набридли революція і хаос. Хоча ці настрої переважали серед заможних верств населення, які й влаштували гетьманський переворот, в результаті якого до влади прийшов Павло Скоропадський, простим людям прагнення до порядку і законності також було не чуже.

За кілька місяців на Україні влада відновила дійовий адміністративний апарат, налагодила дипломатичні стосунки із зарубіжними країнами. Особливим досягненням гетьманського уряду було створення мережі освітніх закладів — відкрито ряд університетів, 150 гімназій, випущено кілька мільйонів примірників україномовних підручників, засновано національний архів та бібліотеку, створено Українську академію наук.

В тому числі й Одеський національний політехнічний університет.

Проте режим Скоропадського спричинився фатальних політичних прорахунків, і його було повалено. У 1919 році Україну поглинув цілковитий хаос. Жодна країна Європи не зазнала такої руйнації, як Україна. На її території діяли шість різних армій, майже повністю порушився зв'язок із зовнішнім світом. Господарське життя завмерло.

Саме в ці важкі роки інститутом керував Іван Юрійович Тимченко (1863–1939) — відомий вчений-дослідник в галузі математики, історії математики, механіки. Він працював в інституті з 1918 до 1924 року, що дозволило поставити викладання математичних дисциплін на високому науковому рівні [1, с. 19].

Необхідність відкриття технічного вузу в Одесі назріла ще на початку ХХ століття, але доля вирішила так, інститут народився в роки громадянської війни. Комітет по організації політехнічного інституту було створено взимку 1918 року. І. Ю. Тимченко увійшов до складу президії Піклувальної ради політехнічного інституту [7]. На протязі лютого організаційний комітет розробив проект положення про інститут і визначив його структуру [5, с. 9].

На той час Одеса мала необхідні умови для організації технічного ВНЗ. У місті працювали визначні вчені-фізики: академіки Л. І. Мандельштам і М. Д. Папалексі; інженери, професори Ч. Д. Кларк, Б. М. Кандиба [5, с. 10]. Також, у створенні в Одесі політехнічного інституту приймали участь і викладачі Новоросійського університету — академік С. І. Солнцев, професори І. Ю. Тимченко, Я. Ю. Бардах, В. Ф. Каган та ін.

Окрім того, в Одесі як в прифронтовому місті опинилося з різних причин більше тисячі студентів із різноманітних технічних закладів імперії. Об'єднана у «Союз студентів-техніків», ця молодь створила ініціативну групу, яка на зборах технічно-

го товариства і «Союзу інженерів і техніків» також підтримала ідею створенню в Одесі технічного вузу.

Робота комісії, обговорення із суспільством, підтримка міської думи мали свій ефект — інститут було створено.

Створюваний інститут отримав від міської влади й деяку матеріальну базу — лабораторії і обладнання, які були у середньотехнічних навчальних закладах Одеси. Влітку інституту була виділена земельна ділянка в районі Великого фонтану для зведення нової навчальної будівлі, а також виділені навчальні приміщення на вулиці Пушкінській і в так званих Сабанських казармах. З того ж часу і починається комплектація інституту професорсько-викладацьким складом [5, с. 12].

Першим ректором Одеського політехнічного інституту був призначений 22 травня 1918 року професор математики артилерійського училища, генерал А. О. Нілус, про якого йшлося у моїй статті «Слово про першого ректора» [3].

Професор І. Ю. Тимченко, який в той час був проректором університету, опікувався питаннями підготовчих робіт. Надзвичайно важка місія як для тих умов. За часів громадянської війни питання матеріально-технічного забезпечення, ремонту, придбання обладнання, підручників нерідко були майже нездійсненними. Проте, не дивлячись на труднощі, почалася робота з організації лабораторій — фізичної, електротехнічної, теплоенергетичної, навчальних кабінетів, бібліотеки.

Широка ерудиція, глибокі знання, багаторічний досвід роботи, а також особисті якості І. Ю. Тимченка стали передумовами його призначення на посаду ректора, яку він займав близько двох років.

Івана Юрійовича сучасники характеризували як людину надзвичайно інтелігентну і добру [2, с. 27]. Він завжди радів успіхам любого співробітника на науковій ниві, був готовий поділитися знаннями і особистим досвідом, пояснити, розповісти не тільки в аудиторії на заняттях, але і в приватних бесідах. Його невичерпні знання практично у всіх галузях математики дозволяли йому вести наукову бесіду, в процесі якої він ділився знаннями, особливо з деяких цікавивши його тем, як, наприклад, геометрії Евкліда.

І. Ю. Тимченко дозволяв і рекомендував починаючим молодим науковим співробітниками користуватися його особистою

бібліотекою. При цьому він завжди допомагав порадою не тільки у виборі книжки, а й відповідного розділу, аж у конкретних сторінках, і давав необхідні консультації.

Після святкових подій або зібрань в інституті проводилися зустрічі професури на квартирі Івана Юрійовича.

Перший набір студентів в політехнічний інститут було оголошено на три факультети: механічний, інженерно-будівничий і економічний.

Із 2374 чоловік, які подали заяви, комісія відібрала і зарахувала на перший курс механічного відділу 269 чоловік, на перший курс інженерно-будівничого факультету 147 чоловік і майже 500 чоловік на економічне відділення [5, с. 13].

Перші два роки свого існування (1918–1920) інститут змушений був долати труднощі, пов'язані із громадянською війною. Окупація австро-німецькими військами, грабунки, насилля, масові арешти, безробіття. Слідом за нею — англо-французька інтервенція, потім — другий етап радянської влади, далі — прихід денікінців. Годі й говорити, що турбота про населення і взагалі про життєдіяльність міста були мінімальними з боку всіх вищезазначених «урядів».

Не дивлячись на все це, молодий вуз зусиллями викладачів і студентів поступово налагоджував навчальний процес і розгортав підготовку кваліфікованих інженерних кадрів.

Без зайвого пафосу можемо підсумувати: не дивлячись на короткий термін перебування І. Ю. Тимченка на посаді ректора, подальші досягнення були б неможливі без матеріальної бази і науково-викладацького складу, які були закладені саме в той час і саме завдяки його зусиллям. Було покладено початок і фундамент подальшого розвитку нашого університету.

Література та джерела

1. История Одесского политехнического в очерках / Ю. С. Денисов, В. И. Бондарь. — Одесса: ОГПУ «АстроПринт», 2000. — 444 с.
2. История Одесского политехнического в очерках. 1918–2003 / Ю. С. Денисов, В. И. Бондарь. — Одесса: ОГПУ «АстроПринт», 2003. — 656 с.
3. Оборський Г. О. Слово про першого ректора / Г. О. Оборський // *Інтелігенція і влада*. Громад.-політ. наук. зб. № 25 — Одеса: Астропринт, 2012. — С 14–18.
4. Оборський Г. О., Бондар В. І., Лебідь В. В. Одеський національний політехнічний університет. Родовід / Г. О. Оборський, В. І. Бон-

- дар, В. В. Лебідь // Праці Одеського політехнічного університету. Наук, та наук.-вироб. зб. Вип. 3(42). 2013. — Одеса, 2013. — С. 323–328.
5. Одесский политехнический институт. Краткий исторический очерк (1918–1968) / Е. И. Цымбал, В. В. Никулин. — К.: Издательство киевского университета, 1968. — 224 с.
 6. Субтельний О. Україна. Історія / О. Субтельний. — К.: Либідь, 1993. — 720 с.
 7. Одеський Державний архів МВС України, ф. 126, оп. 1, спр. 9, арк. 2.

Анотації

Оборський Г. О. У истоков: Иван Юрьевич Тимченко (1919–1920). Второй ректор Одесского национального политехнического университета

В статье дается краткий очерк создания Одесского национального университета и его функционирование в первые два года. Освещается деятельность ректора И. Ю. Тимченка.

Ключевые слова: *Одесский национальный политехнический университет, политехнический институт, ректор, профессор, инженер, студент.*

Oborskiy G. A. The Beginning: I. Ju. Tymchenko (1919–1920). The second Rector of Odessa National Polytechnic University.

In this article the short essay about the foundation of the university is given. The activity of the second Rector of Odessa National Polytechnic University I. Ju. Tymchenko is investigated.

Key words: *the Odessa National Polytechnical University, the Polytechnical Institute, rector, professor, scientist, engineer, student.*

Надійшла до редакції 11 квітня 2014 року